

Laodiceya — Lamba ta Hudu

Tarihohi Masu Jere a Kan Juna

Jeff Pippenger

2023-09-01

Bangaren da na nuna cewa mai yiwuwa Stephen Haskell bai gani ba, ko da yake ya tabbatar da shi ta wurin gane gaskiyoyin da suke fito da wannan gaskiya fili, shi ne cewa a cikin tarihin ƙarshen Isra'ila ta dā, a lokaci guda kuma kana samun farkon Isra'ila ta zamani yana mamaye wannan lokaci guda na tarihi. Sa'ad da Almasihu yake tabbatar da alkawari da mutane da yawa har mako guda ɗaya (kwana dubu biyu da ɗari biyar da ashirin), Isra'ila ta dā tana rayuwa cikin ƙwarewar Laodicea, a gefen a tofar da ita daga bakin Ubangiji. A lokaci guda kuma Isra'ila ta zamani tana rayuwa cikin ƙwarewar Afisa. Ana warwatsa Laodicea ta Isra'ila ta dā, kuma ana tattara Afisa ta Isra'ila ta zamani a cikin wannan tarihi guda ɗaya.

Kuma “eh” idan kuna mamaki, ina sane cewa makon da Kristi ya tabbatar da alkawari a cika Daniyel sura ta tara, wanda ya fara da baftismarsa ya kuma ƙare da jifan Istifanas da duwatsu, ba kwanaki dubu biyu da ɗari biyar da ashirin ba ne a zahiri; amma a annabce tabbatacce haka ne ƙwarai, gama a annabce shekara ɗaya daidai take da kwanaki ɗari uku da sittin. Kwanaki ɗari uku da sittin idan aka ninka su da bakwai su ne dubu biyu da ɗari biyar da ashirin, kuma “ainihin tsakiyar” wancan makon annabci ita ce gicciye. A annabce Kristi ya sa gicciye a ainihin tsakiyar wannan lokacin annabci na kwanaki dubu biyu da ɗari biyar da ashirin, ta haka yana nuna cewa “sau bakwai” na Littafin Lawiyawa ashirin da shida an kafa su kuma gicciyen Kristi ne yake tabbatar da su. Ba haɗari ba ne cewa, sa'ad da ‘Yar’uwa White take koyarwa, kamar yadda take yi, cewa duka tsattsarkan allunan Habakkuk; jadawalin 1843 da jadawalin 1850 suna da annabcin shekaru dubu biyu da ɗari biyar da ashirin a daidai tsakiyar jadawalin, kuma duka jadawalan suna da gicciye a ainihin tsakiyar wannan kwatanci.

“Littafi Mai Tsarki ya ƙunshi dukan ƙa'idodin da mutane suke bukata su fahimta domin a shirya su ko dai domin wannan rai ko kuma domin rai mai zuwa. Kuma waɗannan ƙa'idodi kowa na iya fahimtarsu. Babu wanda yake da ruhin yaba wa koyarwarsa da zai karanta ko sashe guda ɗaya daga Littafi Mai Tsarki ba tare da ya sami daga cikinsa wani tunani mai taimako ba. Amma koyarwa mafi tamani ta Littafi Mai Tsarki ba a samunta ta wurin nazari na lokaci-lokaci ko wanda ba shi da daidaituwar juna. Ba a gabatar da babban tsarinsa na gaskiya ta irin wannan hanya da mai karatu mai gaggawa ko marar kulawa zai iya gane shi ba. Yawancin taskokinsa suna kwance ne sosai a ƙarƙashin saman abu, kuma ba a iya same su sai ta wurin bincike mai ƙwazo da ƙoƙari mai dorewa. Gaskiyoyin da suke haɗuwa su zama wannan babban cikakken abu dole ne a neme su a kuma tattara su, ‘nan kaɗan, can kaɗan.’ Ishaya 28:10.”

“Sa'ad da aka binciko su haka, kuma aka tattara su wuri guda, za a ga cewa sun dace da juna da cikakkiyar daidaito. Kowane Linjila ƙari ne ga sauran, kowace annabci bayani ne na wata annabci, kowace gaskiya kuma ci gaban wata gaskiya ce. Misalan tsarin ibadar Yahudawa ana

bayyana su sarai ta wurin bishara. Kowane ka'ida a cikin maganar Allah tana da matsayinta, kowane al'amari kuma yana da muhimmancin da yake dauke da shi. Kuma cikakken ginin duka, a cikin tsari da aiwatarwa, yana ba da shaida game da Mawallafinsa. Irin wannan gini babu wata hankali da za ta iya kirƙira ko tsara shi sai na Madawwami marar iyaka.” Education, 123.

Tare da ka'idar cewa kowace daga cikin ikilisiyoyi bakwai ana maimaita ta a cikin tarihin Millerite, haka kuma a cikin tarihinmu, akwai wata muhimmiyar ka'ida da Adventism na farko ya amince da ita. Wannan ka'idar tana nuna cewa Ruhu Mai Tsarki yana amfani da layukan annabci na “ciki da waje” na tarihin guda domin isar da gaskiya. Miller ya gane wannan kuma ya koyar da shi kai tsaye. Ya koyar daidai cewa hatimai bakwai na Ru'ya ta Yohanna suna wakiltar tarihi mai tafiya daidai da na ikilisiyoyin, amma a cikin wannan kwatanci mai daidaito, hatiman suna wakiltar gaskiyar waje, ikilisiyoyin kuma gaskiyar ciki ta wannan tarihi daya ne. Uriah Smith ma ya yi magana a kan wannan ka'ida, kuma ya yi amfani da kalmomin “ciki” da “waje,” waƙanda a ganina su ne hanya mafi kyau ta bayyana waƙannan layuka biyu masu tafiya daidai.

“An gabatar mana da hatiman a surori na 4, da 5, da 6 na Ru'ya ta Yohanna. An bayyana al'amuran da aka nuna ƙarƙashin waƙannan hatiman a Ru'ya ta Yohanna 6, da aya ta farko ta Ru'ya ta Yohanna 8. A bayyane yake cewa suna ƙunshe da abubuwan da suke da alaƙa da ikkilisiya tun daga buƙewar wannan zamani har zuwa zuwan Almasihu.

“Yayin da ikkilisiyoyi bakwai suke gabatar da tarihin cikin gida na ikkilisiya, hatimai bakwai kuwa suna fito da manyan abubuwan da suka faru na tarihinta na waje.” Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Yanzu za mu fara nazarinmu game da majami'u bakwai. Yana da muhimmanci a gane cewa majami'u biyu na farko, sa'an nan kuma ta uku da ta huɗu, suna da alaƙar “sababi da sakamako” wadda take wajabta a yi la'akari da su tare. Simirna ita ce majami'ar da ke wakiltar waƙanda Roma ta tsananta musu, kuma Afisa ita ce majami'ar da ta kai bishara ga dukan duniya.

“A Antiyokiya ne aka fara kiran almajirai Kiristoci. An ba su wannan suna ne domin Almasihu shi ne babban jigon wa'azinsu, koyarwarsu, da hirarsu. A koyaushe suna ta ba da labarin abubuwan da suka faru a kwanakin hidimarsa a duniya, sa'ad da almajiransa suka sami albarkar kasancewarsa tare da su a zahiri. Ba tare da gajiyawa ba suka ci gaba da yin tsokaci a kan koyarwarsa da mu'ujizojin warkarwarsa. Da lɓɓa masu rawa da idanu masu cike da hawaye suka yi magana game da azabarsa a gonar, cin amanarsa, shari'arsa, da kashe shi, da jimirin da tawali'un da ya jimre zagi da azabtarwar da maƙiyansa suka dora masa, da jinƙan irin na Allah da ya yi addu'a da shi domin waƙanda suke tsananta masa. Tashinsa daga matattu da hawansa zuwa sama, da aikinsa a sama a matsayin Matsakanci domin mutum mai faɗuwa, su ne batutuwan da suka yi farin cikin yin dogon zance a kansu. Da kyau ƙwarai arna suka kira su Kiristoci, domin suna wa'azin Almasihu kuma suna mika addu'o'insu ga Allah ta wurinsa.

“Allah ne ya ba su sunan Kirista. Wannan suna ne na sarauta, wanda aka ba dukan waƙanda suka haɗa kansu da Almasihu. Game da wannan suna ne Yakubu ya rubuta daga baya cewa, ‘Ashe, ba attajirai ne suke zaluntarku ba, su kuma jawo ku gaban kujerun shari'a? Ashe, ba su ne suke sabo wa wannan kyakkyawan suna da aka kira ku da shi ba?’ Yakubu 2:6, 7. Kuma

Bitrus ya bayyana cewa, ‘In kuwa wani yana shan wahala saboda shi Kirista ne, kada ya ji kunya; sai dai yā daukaka Allah a wannan al’amari.’ ‘In ana zaginku saboda sunan Almasihu, ku masu albarka ne; gama Ruhun daukaka da na Allah yana zaune a kanku.’ 1 Bitrus 4:16, 14.” Ayyukan Manzanni, 157.

Ikilisiyar Afisa ta wakilci Ikilisiyar farko wadda ta rayu “cikin tsoron Allah a cikin Almasihu Yesu,” wanda kuwa “dalili” ne da kullum yake haifar da “sakamako.”

I, kuma dukan waɗanda suke so su rayu cikin ibada a cikin Almasihu Yesu za su sha tsanantawa. 2 Timotawus 3:12.

Tsoron Allah na ikilisiyar Afisa ne ya haifar da tsanantarwar da ikilisiyar Simirna ke wakilta. Ikilisiyoyin biyu suna wakiltar dangantakar sababi da sakamako, kuma sakamakon yana buƙatar abin da ya gabace shi a matsayin sababi. Tsanantarwar rikicin dokar Lahadi tana tashi ne sakamakon bayyanar abin da Sister White ta kira “tsoron Allah na farko-farko.” Wani irin tsoron Allah da aka riga aka misalta shi a cikin tarihin da ya gabata, ko kuma tarihin farko-farko.

“Duk da yaɗuwar komawa baya daga bangaskiya da ibada, akwai sahihan mabiyan Almasihu a cikin waɗannan majami’u. Kafin ziyarar ƙarshe ta hukuntan Allah a kan duniya, za a sami irin farkawar tsoron Allah na asali a cikin mutanen Ubangiji wadda ba a taɓa gani ba tun zamanin manzanni. Za a zuba Ruhu da ikon Allah a kan ’ya’yansa. A wancan lokaci da yawa za su raba kansu daga waɗannan majami’u inda ƙaunar wannan duniya ta maye gurbin ƙaunar Allah da Maganarsa. Da yawa, daga cikin masu hidima da talakawa, za su karɓi manyan gaskiyoyin nan da farin ciki, waɗanda Allah ya sa ake shelantawa a wannan lokaci domin a shirya mutane domin zuwan Ubangiji na biyu. Maƙiyin rayuka yana son ya hana wannan aiki; kuma kafin lokacin irin wannan motsi ya zo, zai yi ƙoƙari ya hana shi ta wurin kawo ƙirƙirarren kama. A cikin waɗannan majami’u waɗanda zai iya jawo su ƙarƙashin ikonsa na ruɗi zai sa ya bayyana kamar ana zuba albarka ta musamman ta Allah; za a ga abin da ake ɗauka babban sha’awar addini ne. Jama’a masu yawa za su yi murna ƙwarai cewa Allah yana aiki ta hanya mai banmamaki a gare su, alhali kuwa aikin na wani ruhu ne dabam. A ƙarƙashin siffar addini, Shaidan zai nemi faɗaɗa tasirinsa a kan duniyar Kirista.” The Great Controversy, 464.

Kiran Tsakar Dare na “kwanaki na ƙarshe” shi ne farfaɗowar “tsarkin ibada na asali” da aka gano a cikin wannan sakin layi. Farfaɗowa ce da take faruwa a cikin wani motsi, ba a cikin coci ba. Tarihin da ’Yar’uwa White ta yi amfani da shi wajen bayyana wannan farfaɗowar shi ne tarihin “zamanin manzanni,” wanda cocin Afisa ke wakilta. Wannan farfaɗowar za ta haifar da “tsanantawa.”

“Da yawa za a jefa su cikin kurkuku, da yawa kuma za su gudu domin tsira da rayukansu daga birane da garuruwa, kuma da yawa za su zama shahidai saboda Almasihu, sa’ad da suke tsayawa don ƙare gaskiya.” Selected Messages, littafi na 3, 397.

“Rayuwar Almasihu a duniya” a cikin nassi na gaba tana wakiltar farkon ikilisiyar Afisa, amma kuma tana zama misali na tarihin Adventism na Laodiceya a ƙarshen duniya.

“An mai da shari’a baya, adalci kuma yana tsaye daga nesa; gama gaskiya ta faɗi a kan titi, kuma daidaito ba ya iya shiga. Hakika, gaskiya ta gushe; wanda kuma ya rabu da mugunta

yana mai da kansa ganimi.’ Ishaya 59:14, 15. Wannan ya cika a rayuwar Kristi a duniya. Ya kasance mai aminci ga dokokin Allah, yana kawar da al’adun mutane da bukatunsu waɗanda aka ɗaukaka aka sa a madadinsu. Saboda wannan aka ƙi shi aka kuma tsananta masa. Wannan tarihi yana maimaituwa.” Christ’s Object Lessons, 170.

Kwarewar da Afisa ke wakilta tana faruwa a lokaci guda da kwarewar Laodikiya. Yahudawan masu gardama su ne Laodikiya na Isra’ila ta dā, kuma Almasihu da almajiransa su ne Afisawa na Isra’ila ta zamani. Yohanna Mai Baftisma ne ya gabatar da cocin Afisa, kuma shi yana wakiltar cocin da ke cikin “kwanaki na ƙarshe” wadda Laodikiya ke hamayya da ita, waɗanda suke kiran kansu Yahudawa, amma ba haka suke ba.

“Aikin Yohanna Mai Baftisma, da kuma aikin waɗanda a cikin kwanaki na ƙarshe suke fitowa cikin ruhu da ikon Iliya domin su tashe mutane daga halin ko-in-kula nasu, a fannoni da yawa ɗaya ne. Aikinsa alama ce ta aikin da dole ne a yi a wannan zamani. Almasihu zai zo a karo na biyu domin ya yi wa duniya shari’a cikin adalci. Manzannin Allah waɗanda suke ɗauke da sakon gargadi na ƙarshe da za a ba duniya, za su shirya hanya domin zuwan Almasihu na biyu, kamar yadda Yohanna ya shirya hanya domin zuwansa na fari. A cikin wannan aikin shiri, ‘kowane kwari za a ɗaukaka, kuma kowane dutse za a ƙaskantar da shi; abin da yake lanƙwashe za a miƙe shi, kuma wurare masu sarkakiya za su zama fili’ gama tarihi zai sāke maimaitu, kuma har yanzu ‘ɗaukakar Ubangiji za a bayyana, kuma dukan ’yan adam za su gan ta tare; gama bakin Ubangiji ne ya faɗa.’” Southern Watchman, Maris 21, 1905.

Afisa ita ce “sababi,” kuma Simirna ita ce “sakamako.” Pergamus da Tiyatira su ma suna wakiltar dangantakar sababi da sakamako. Pergamus ita ce ikkilisiyar sulhu da ta lalatar da Kiristanci ta wajen haɗa shi da arna. Ikkilisiyar Kirista ta fāɗi sa’ad da ta karɓi hujjar cewa yana yiwuwa bautar gumakan arna ta zauna tare a cikin iyakokinta. Sarkin Roma Constantine shi ne alamar wannan tarihin sulhu, kuma aikinsa na annabci shi ne ya haifar da kaucewar gaskataccen Kiristanci tun kafin a bayyanar da papacy.

Kada kowa ya ruɗe ku ta kowace hanya; gama wannan rana ba za ta zo ba, sai fa in da farko ridda ta zo, kuma a bayyana mutumin zunubi, ɗan hallaka; wanda yake hamayya, yana kuma ɗaukaka kansa bisa dukan abin da ake kira Allah, ko abin da ake yi wa sujada; har ya zauna a cikin haikalin Allah kamar shi Allah ne, yana nuna kansa cewa shi Allah ne. Ashe, ba ku tuna ba cewa, sa’ad da nake tare da ku tukuna, na faɗa muku waɗannan abubuwa? Yanzu kuma kun san abin da yake riƙe shi, domin a bayyana shi a lokacinsa. Gama asirin mugunta yana ta aiki tun yanzu; sai dai wanda yake hana yanzu zai ci gaba da hana, har sai an kawar da shi daga hanya. Sa’an nan kuwa za a bayyana wannan Mugun, wanda Ubangiji zai hallaka da numfashin bakinsa, kuma zai shafe shi da hasken bayyanarsa. 2 Tassalunikawa 2:3–8.

Ikkilisiyar Pergamos ita ce “sababi,” Thyatira kuma ita ce “sakamako.” Annabi Daniyel sau da yawa yana gabatar da tarihin arna yana ba da hanya ga tsarin Paparoma, kuma ridda da ta riga kafuwar Paparoma wadda Bulus ya bayyana an yi maganarta a Daniyel sura ta goma sha ɗaya.

Gama jiragen ruwa na Chittim za su zo su tasar masa; saboda haka zai yi bakin ciki, ya komo, kuma ya yi fushi da alkawari mai tsarki; haka kuma zai yi; har ma zai komo, ya kulla fahimta da waɗanda suka yashe alkawari mai tsarki. Kuma mayaƙa za su tsaya a gefensa, za su kuma

kazantar da Wuri Mai Tsarki na karfi, su kawar da hadayar kullum, kuma za su kafa kazantar bankyama mai sa kufai. Daniyel 11:30–31.

Ikilisiyar sulhu wadda ta yi ridda kafin a bayyana ikon papanci a cikin tarihin duniya, Daniyel ya wakilta ta da cewa “su waɗanda” suka yashe “alkawari mai tsarki.” Bayan sun yashe alkawarin, sai aka dora papanci, wanda Daniyel ya wakilta da “abin kyama mai sa hallaka,” a kan kursiyin sarautar duniya. Sister White ta tantance ayoyi shida na ƙarshe na Daniyel sura ta goma sha ɗaya sa’ad da ta ce, “annabcin da ke cikin Daniyel sura ta goma sha ɗaya ya kusan kai ga cikakkiyar cika.” Ayoyi shida na ƙarshe su ne cika ƙarshe ta Daniyel sura ta goma sha ɗaya, kuma tana koyar da cewa tarihin da waɗannan ayoyi na ƙarshe suka wakilta, Daniyel 11:30–36 ya riga ya siffanta shi, wanda ke bayyana “dalili da sakamako” na tarihi da Pergamos da Tayatira suka wakilta.

“Ba mu da lokacin da za mu bata. Lokutan wahala suna gabanmu. An cika duniya da ruhun yaƙi. Ba da daɗewa ba al’amuran wahala da aka faɗa a cikin annabce-annabce za su faru. Annabcin da yake cikin sura ta goma sha ɗaya ta littafin Daniyel ya kusan kaiwa ga cikakkiyar cika sa. Yawancin tarihin da ya faru cikin cika wannan annabcin za a maimaita shi.”

“A cikin aya ta talatin an yi magana game da wani iko cewa ‘an kawo ayoyi 30 zuwa 36 a nan a matsayin zance kai tsaye.’”

“Al’amura masu kama da waɗanda aka bayyana cikin waɗannan kalmomi za su faru.”
Manuscript Releases, lamba ta 13, 394.

Dangantakar sanadi da sakamako na Pergamos da Tayatira, haka kuma dangantakar sanadi da sakamako na Afisa da Simirna, za a maimaita su a cikin “kwanaki na ƙarshe.” Furotestocin Amurka za su yi sulhu da bautar gumaka, kamar yadda Pergamos ke wakilta (babbar alamar bautar gumaka ita ce bautar rana), kuma sa’ad da suka yi ridda za a shirya hanya domin mutumin zunubi, ya sake a bayyana shi ta annabci. Yayin da ake maimaita ridda da kuma dora fafaroma a kan karagar mulki, Allah kuma a lokaci guda zai kasance yana tashe da coci mai wakilcin Afisa domin ta kai saƙon Daniyel da Ru’ya ta Yohanna ga duniya, kuma tsanantawar da Simirna ke wakilta za a maimaita ta.

Zan yi magana game da ikkilisiyoyi uku na ƙarshe bayan mun yi la’akari da gaskiyar cewa hatimai huɗu na farko na Ru’ya ta Yohanna wata layin gaskiya ne na waje da ke tafiya a layi ɗaya da layin gaskiya na ciki da ikkilisiyoyi huɗu na farko suke wakilta. Kamar yadda aka riga aka lura, Uriah Smith ya bayyana hakan ta wannan hanya:

“Yayin da ikkilisiyoyi bakwai suke gabatar da tarihin cikin gida na ikkilisiya, hatimai bakwai kuma suna fito da manyan abubuwan da suka faru na tarihintar waje.” Uriah Smith, The Biblical Institute, 253.

Mun nuna cewa majami’u huɗu na farko suna wakiltar dangantaka biyu na “sanadi da sakamako” da ake maimaitawa a cikin “kwanaki na ƙarshe.” Bisa ga magabatan Adventism, amma mafi muhimmanci bisa ga ikon Maganar Allah, waɗannan tarihoƙi huɗu na cikin-gida na ikilisiya ya kamata su kasance da daidaitacciyar tarihintar waje wadda hatimai huɗu na farko suke wakilta. Hati na farko da na biyu suna maimaita irin halayen nan na Afisa da Simirna, amma suna amfani

da farin doki don wakiltar aikin kai Kiristanci ga duniya. Yana wakiltar aikin ikilisiya na waje, kuma hati na biyu yana wakiltar wankan jini na Simirna da jan doki.

Sai na ga lokacin da Dan Ragon ya budɛ ɗaya daga cikin hatiman, sai na ji kamar ƙarar tsawa, ɗaya daga cikin halittu huɗu yana cewa, Zo ka gani. Sai na duba, ga kuma farin doki; wanda yake zaune a kansa kuwa yana da baka; aka kuma ba shi kambi: sai ya fita yana nasara, domin ya yi nasara. Da ya budɛ hatimi na biyu, sai na ji halitta ta biyu tana cewa, Zo ka gani. Sai wani doki ya fito, ja; aka kuma ba wanda yake zaune a kansa iko ya kawar da salama daga duniya, har su kashe juna: aka kuma ba shi babban takobi. Ru'ya ta Yohanna 6:1–4.

Zakariya ya ƙunshi wasu ayoyi kaɗan da suke bayyana kai tsaye dawakan nan huɗu da aka wakilta a cikin hatiman farko huɗu na Ru'ya ta Yohanna. A ɗaya daga cikin waɗannan ayoyin a sura ta goma, Zakariya ya bayyana cewa sa'ad da aka zubo ruwan sama na ƙarshe, “garken Yahuza,” wato “gidan” Allah, za a mai da shi “dawansa mai kyau a yaƙi.”

Ku roƙi Ubangiji ya ba da ruwan sama a lokacin ruwan sama na ƙarshe; sa'an nan Ubangiji zai yi gizagizai masu walƙiya, ya ba su ruwan sama mai ƙarfi, ga kowa kuwa ciyawa a cikin gona. Gama gumaka sun faɗi banza, masu duba sun ga ƙarya, sun kuma ba da mafarkai na ƙarya; suna ta'azantarwa a banza. Saboda haka suka tafi kamar garke, suka sha wahala, domin babu makiyayi. Fushina ya ƙuna a kan makiyayan, na hukunta bunsurai; gama Ubangiji Mai Runduna ya ziyarci garkensa, wato gidan Yahuza, ya kuma mai da su kamar dokinsa mai daraja a cikin yaƙi. Zakariya 10:1–3.

Ellen White ta maimaita bayyana cewa zubowar Ruhu Mai Tsarki a Fentikos yana misalta ruwan sama na ƙarshe wanda yanzu yake saukowa. Aikin da aka yi domin duniya a Fentikos yana wakilta ta wurin ikkilisiyar Afisa, kuma Afisa ce ke haifar da tsanantawar da Simirna ke wakilta, wadda Yohanna ya wakilta a matsayin “dokin ja” na hatimi na biyu. Hatimai biyu na farko suna tafiya daidai da ikkilisiyoyi biyu na farko, kuma suna kwatanta “kwanaki na ƙarshe,” sa'ad da ake zubo ruwan sama na ƙarshe.

Ruhun Annabci kuma yana zaɓen ƙarshen hatimi na uku da farkon hatimi na huɗu, ta haka yana ɗaure su tare (sababbi da sakamako), kuma a yin haka ta sanya tarihin da aka wakilta a matsayin wanda yake akwai a zamaninta da kuma a cikin “kwanaki na ƙarshe.”

“Ana ganin wannan ruhu ɗaya a yau wanda aka wakilta a Ru'ya ta Yohanna 6:6–8. Tarihi zai maimaitu. Abin da ya taɓa kasancewa zai sake kasancewa.” Manuscript Releases, juzu'i na 9, 7.

A cikin tarihin rayuwar Sister White, (wanda aka rubuta a shekara ta 1898) ruhun sulhu da ke shirya hanya domin papacy ta sāke komawa kan karagar mulki ya riga ya kasance da rai ƙalau, gama ja-baya na Furotesta da ya fara da ƙin saƙon mala'ika na fari a bazarar shekara ta 1844, ya riga ya fara (a 1863) kutsa kai cikin ƙahon Adventism na Furotesta.

An wakilci sasantawar Pergamos da “ma'auratan” ma'aunai a hatimi na uku. Ma'aunai biyu na awo suna wakiltar awo na rashin gaskiya. Hatimi na uku yana kaiwa ga hatimi na huɗu, wanda aka wakilta da “dokina mai launi fari-rawaya” na “mutuwa,” ta haka yana wakiltar kisan miliyoyi ta

hannun papacy a zamanan Duhu. “Jahannama” ce abin da yake biye da dokin fari-rawaya na papacy. Tarihin hatimai na uku da na huɗu yana tafiya daidai da tarihin majami’un Pergamos da Tayatira. Sasantawar Constantine aiki ne na ci gaba a hankali; saboda haka, ruhun sasantawa ya riga ya fara aiki a cikin tarihin Sister White na kanta, kamar yadda ya kasance a zamanin Bulus sa’ad da ya ce “asirin mugunta ya riga ya fara aiki.” Juyewa daga bangaskiya da ke gabatar da ɗaukaka papacy zuwa kursiyinta a kullum tarihi ne mai ci gaba, kuma wannan “tarihi za a maimaita shi. Abin da ya taɓa kasancewa zai sāke kasancewa.”

Kuma na ji wata murya a tsakiyar dabbobi huɗun tana cewa, Mudun alkama ɗaya a kan dinari ɗaya, da mudu uku na sha’ir a kan dinari ɗaya; kuma ka lura kada ka cuci mai da ruwan inabi. Kuma sa’ad da ya buɗe hatimi na huɗu, na ji muryar dabba ta huɗu tana cewa, Zo ka gani. Sai na duba, ga shi, doki mai launin koɗewa: kuma sunan wanda yake zaune a kansa Mutuwa ne, Lahira kuma tana binsa. Aka kuwa ba su iko a kan kashi na huɗu na duniya, su kashe da takobi, da yunwa, da mutuwa, da kuma namomin jeji na duniya. Ru’ya ta Yohanna 6:6–8.

James White ya gano wata sabuwar karkatacciyar alamar annabci a cikin ikklisiyoyi bakwai da kuma hatimai bakwai. Ya nuna bambanci da aka yi da gangan tsakanin ikklisiyoyi huɗu na farko da ikklisiyoyi uku na ƙarshe, sa’an nan kuma, haka nan, wannan al’amari ɗaya a cikin hatimai huɗu na farko da hatimai uku na ƙarshe.

“Yanzu mun bi sawun ikilisiyoyi, hatimai, da dabbobi, ko kuwa rayayyun halittu, har zuwa inda za a iya kwatanta su a matsayin masu rufe lokutan zamani iri ɗaya. Hatiman adadinsu bakwai ne, amma dabbobin huɗu kaɗai ne. Kuma zai yi kyau a lura a nan cewa, sa’ad da aka buɗe hatimi na fari, na biyu, na uku, da na huɗu, an ji dabba ta fari, ta biyu, ta uku, da ta huɗu suna cewa, ‘Zo ka gani;’ amma sa’ad da aka buɗe hatimi na biyar, na shida, da na bakwai, ba a ƙara jin irin wannan murya ba. Haka kuma ikilisiyoyi ukun ƙarshe, da hatimai ukun ƙarshe, ba sa daidaituwa a matsayin masu rufe lokutan zamani iri ɗaya, kamar yadda ikilisiyoyi huɗu na farko, da hatimai huɗu na farko, suke yi. Amma, kamar yadda muka nuna, ikilisiyoyi, hatimai, da dabbobi suna daidaituwa, a matsayin masu rufe lokutan zamani iri ɗaya, na tsawon kusan shekaru 1800, har sai mun zo ƙasa zuwa ɗan fiye da rabin ƙarni na wannan zamani na yanzu.” James White, Review and Herald, February 12, 1857.

James White bai haɗa da gaskiyar cewa irin wannan tsarin yana nan a cikin ƙahoni ba, amma hakika yana nan. Ƙahoni huɗu na farko ƙahoni ne, amma ƙahoni uku na ƙarshe masifu uku ne. Ƙahoni huɗu na farko suna wakiltar hukuncin Allah a kan Roma ta arna saboda dokar Lahadin Constantine a shekara ta 321, kuma masifofin ƙahoni uku suna wakiltar Musulunci. Masifu biyu na farko na ƙahoni hukunci ne a kan Roma ta papacy saboda dokar Lahadin da ta kafa a shekara ta 538, kuma masifar ƙaho ta uku tana game da rikicin dokar Lahadi da ke zuwa nan gaba kaɗan ƙwarai.

Joseph Bates ya yi amfani da fahimtar majagaba game da ikklisiyoyi uku na ƙarshe a matsayin alama guda ɗaya domin ya bayyana ikklisiyoyi uku na zamani a lokacin ƙungiyar Millerite. Dukan ƙarfafawar da ke cikin wannan sakin layi Bates ne ya ba ta.

“A cikin dukan kasar, in ji Ubangiji; KASHI BIYU a cikinta za a yanke su, su mutu; amma KASHI NA UKU za a bar shi a cikinta. Allah ya ce zai ratsa da KASHI NA UKU ta cikin wuta, ya kuma tace su. Za su yi kira gare shi, shi kuwa zai ji su. Zai ce, ‘MUTANENA NE’; su kuma za su ce, UBANGIJI SHI NE ALLAHNA.’ Kashi na fari, SARDIS, ikkilisiya ta suna kawai ko Babila. Kashi na biyu, Laodicea, Adventist mai suna kawai. Kashi na uku, Philadelphia, ita kadai ce ikkilisiyar Allah ta gaskiya a duniya, gama su ne za a canza su zuwa birnin Allah. Wahayin Yahaya 3:12; Ibraniyawa 12:22–24. Cikin sunan Yesu, ina sake gargade ku ku gudu daga Laodiceans, kamar daga Saduma da Gwamrata. Koyarwarsu karya ce kuma mai rufi; tana kaiwa ga hallaka ta karshe. Mutuwa! MUTUWA!!* madawwamiyar MUTUWA!!! tana kan sawunsu. Ku tuna da matar Lutu.” Joseph Bates, Review and Herald, juzu’i na 1, Nuwamba 1850.

A cikin tarihin Millerite, Sardis ita ce ikkilisiyar da take da suna mai cewa tana da rai, amma matacciya ce.

“Kuma ka rubuta wa mala’ikan ikkilisiyar da take Sardis; Ga abin da mai riƙe da Ruhohi bakwai na Allah, da taurari bakwai, yake fada: Na san ayyukanka, cewa kana da suna kamar kana da rai, amma kai matacce ne.” Ru’ya ta Yohanna 3:1.

Mutanen Allah kullum suna da suna. Sunan da suke dauke da shi a lokacin tarihin Afisa har zuwa Pergamus shi ne Kirista. Sunan da suke da shi a lokacin mulkin Paparoma shi ne ikilisiya a cikin jeji. Sunan daga lokacin gabatar da tauraron safiya, John Wycliffe, shi ne Furotesta. A lokacin karshe a shekara ta 1798, Furotesta sun riga sun fara komawarsu zuwa tarayya ta Roma. Abin da kawai ake bukata a wancan lokaci shi ne jarabawa wadda za ta bayyanar da gaskiyar cewa, duk da sunan da suke furtawa, ba su fara kasancewa zabaɓɓiyar ikilisiya ba. A bazarar shekara ta 1844, sun kai ga jarabawar da za ta bayyanar da cewa ba su fara kasancewa ikilisiyar da ke dauke da sunan alkawarin Almasihu ba. Labarin Iliya yana ba da cikakken shaida ta biyu game da wannan gaskiya. Sa’ad da suka bayyanar da ainihin halinsu, ya kasance da wuya ga Milleriyawa su fara gane cewa Furotesta sun nuna cewa sun zama ‘ya’ya mata na Babila. Amma daga baya Milleriyawa suka yi daidai wannan abu, suka kuma fara kiran rayuka su fito daga waɗannan ikilisiyoyin da suka fadi, cikin cikas sakon mala’ika na biyu. Sa’an nan kuma aka sami tsari na jarabawa wanda zai sa Milleriyawa su bayyanar da halayensu. Shin su Filadelfiyawa ne ko kuwa Laodikiyawa?

’Yan Filadelfiya sun bi Kristi zuwa Wuri Mafi Tsarki, kuma waɗancan Milleriyawa da suka fi yin haka sun bayyana halin Laodikeyawa. Saboda haka, muna ganin hujjar tantancewar da Bates ya yi na majami’u uku a matsayin na zamani daya cikin tarihi guda. Wannan tarihin ya cika a cikin tsarin annabci na misalin budurwai goma, wanda wahayi ya sanar da mu cewa an cika shi kuma za a cika shi har zuwa ga kowane harafi.

“Misalin budurwai goma na Matiyu 25 ma yana nuna irin kwarewar mutanen Adventist.” The Great Controversy, 393.

“Sau da yawa ana komar da ni ga misalin budurwai goma, biyar daga cikinsu masu hikima ne, biyar kuwa wawaye. Wannan misalin ya cika kuma zai ci gaba da cika har zuwa ga ainihin

harafinsa, domin yana da amfani na musamman ga wannan lokaci, kuma, kamar sakon mala'ika na uku, ya cika kuma zai ci gaba da kasancewa gaskiyar yanzu har zuwa karshe na zamani." Review and Herald, 19 ga Agusta, 1890.

Ikkilisiyoyi uku na karshe suna wakiltar waɗanda suke a wajen motsin Millerite a matsayin Sardis, kuma waɗanda suke a cikin motsin suna wakiltar ko dai Philadelphia ko kuma Laodicea. An bayyana waɗannan ikkilisiyoyi uku a cikin Ru'ya ta Yohanna sura ta uku, kuma ikkilisiyoyi huɗu na farko suna cikin sura ta biyu. Saboda haka, sa'ad da Sister White ta yi ishara ga tarihin sura ta uku na Ru'ya ta Yohanna, tana nuna ainihin waɗannan ikkilisiyoyi guda ɗaya ne da Joseph Bates ya ambata yanzu-nan.

"Kaico, wane irin bayani ne wannan! Mutane nawa ne suke cikin wannan mummunan hali mai firgitarwa. Ina rokon kowane mai hidimar bishara da gaske ya yi nazari da himma a kan sura ta uku ta Ru'ya ta Yohanna, gama a cikinta ne aka bayyana yanayin abubuwan da suke akwai a kwanaki na karshe. Ku yi nazari a kan kowace aya cikin wannan sura da kulawa, domin ta cikin waɗannan kalmomi Yesu yana magana da ku." Manuscript Releases, juzu'i na 18, 193.

Ikkilisiyoyi uku na zamani na tarihin Millerite suna maimaituwa a karshe na Adventism. Joseph Bates yana bayyana abubuwan da suka tafiya da zamanin Millerite, kuma ya gane Sardis a matsayin 'ya'yan Babila, waɗanda su ne masu sauraron da aka nufa da sakon mala'ika na biyu. Yana magana ne game da gwagwarmayar da ke tsakanin karamar garke wadda ta bi Almasihu zuwa Wuri Mafi Tsarki a ranar 22 ga Oktoba, 1844, da waɗanda suka ki fita daga Wuri Mai Tsarki. Yana kofarin kiran Laodiceyawa su fito daga duhun da suka karɓa, kuma akalla wani ɓangare na makantarsu ta Laodiceya ya samo asali ne daga gaskiyar cewa William Miller ya ɗauki matsayi na jagoranci a cikin motsin Laodiceya. Wannan ita ce irin wannan gwagwarmaya da aka bayyana a cikin sakon zuwa Filadelfiya.

Ga su, zan sa waɗanda suke na majami'ar Shaidan, waɗanda suke cewa su Yahudawa ne, alhali kuwa ba haka ba ne, sai dai suna karya; ga shi, zan sa su su zo su yi sujada a gaban kafafunka, kuma su sani cewa na kaunace ka. Ru'ya ta Yohanna 3:9.

Rikicin addini koyaushe yana haifar da rukunai biyu na masu ibada kamar yadda ya faru a Babban Cizon Rai. An riga an ɗauke alkyabbar Furotestantanci daga Sardis, sa'ad da suka koma Roma kuma a hukumance suka zama 'yar Roma. Sa'an nan alkyabbar ta kasance a hannun Adventism na Miller, amma ba da dadewa ba gwaji zai sake haifar da rukunai biyu masu iƙirarin zama karamar garke. Garke na gaskiya da garke na jabu. Bates ya wakilci karamar garken da ta bi Almasihu zuwa Wuri Mafi Tsarki. Gwagwarmayarsa ta kasance da Laodiceans waɗanda suka yi iƙirarin zama karamar garke. A matsayin ɗan Filadelfiya, gwagwarmayar Bates ta kasance da majami'ar Shaidan, wata kungiya da ta yi iƙirarin zama mutanen Allah, amma suna karya, ba Yahudawa ba ne.

Sa'ad da misalin ya cika a karo na karshe a karshe na Adventism, za a sami zaɓaɓɓun mutanen alkawari waɗanda aka wuce su a lokacin karshe a shekara ta 1989, kamar yadda aka wuce shugabannin Yahudawa a lokacin haihuwar Almasihu, wadda ke wakiltar lokacin karshe a cikin wannan tarihin annabci. Sa'ad da tarihin Almasihu ya kai ga shigarsa cikin Urushalima cikin

nasara, an misalta tarihin Kukan Tsakar Dare na zamanin Milleriyawa. Wahayi yana maimaitawa yana daidaita alamar hanya ta gicciye da Babban Bacin Rai na 1844. Yahuda yana wakiltar Laodiceyawa na tarihin Almasihu, manzannin kuma su ne Filadelfiyawa. Har tsawon shekara uku da rabi bayan gicciye, Filadelfiyawa, waɗanda Bates ya wakilta, sun yi koƙarin kiran Laodiceyawa su fito daga cocin da ta fāɗi wadda almajiri Yahuda Iskariyoti ya wakilta.

A shekara ta 1989, tsoffin zaɓaɓɓun mutanen alkawari sun ƙi hasken da aka warware hatiminsa, kuma aka wuce su. Sa’ad da baƙin cikin farko na ranar 18 ga Yuli, 2020 ya zo, sai tsarin gwaji ya fara a cikin waɗanda a dā suka bayyana kamar suna cikin motsi ɗaya. Duk da haka, rukuni ɗaya Laodiceya ne, ɗaya kuma Filadelfiya ne. Kamar yadda Yahuza ya yi alkawari sau uku da Majalisar Sanhedrin don ya ci amanar Almasihu kafin gicciye, haka ma Laodiceyawan tarihin bayan 11 ga Satumba, 2001 za su kasance sun kasa cin moriyar damammaki uku na tuba. A dokar Lahadi mai zuwa nan ba da jimawa ba, za a bayyana da tabbaci kamar ratayewar Yahuza a kan itace, cewa Laodiceyawa dabam suke da Filadelfiyawa. A lokacin girbi ne ake raba zawan da alkama. Muna matuƙar hanzarta kusantar wannan girbin.

Ana gane waɗannan gaskiyoyi ne kaɗai sa’ad da kuma idan muka yarda mu fahimci cewa hanyar tafsiri ta Littafi Mai Tsarki guda ɗaya kaɗai da za ta iya gano da kuma tabbatar da “gaskiya” ita ce “historicism.” Hanyar da ta gaskata ba ita ce preterism, futurism, dispensationalism, woke-ism, ko ƙwarewar nahawu ko ta tarihi ba, ko kuwa wani iri daga cikin yawan jabun kwaikwayon Shaidan. Akwai wata sananniyar magana da aka danganta ga wani masanin falsafa na ƙarni na goma sha bakwai mai suna Jean-Jacques Rousseau wadda aka sake faɗarta ta hanyoyi da yawa, amma ainihin tunanin shi ne, “Kuskure yana da tushe masu yawa, amma gaskiya tana da guda ɗaya kaɗai.” “Gaskiya” ita ce Alpha da Omega, wanda yake kamar saiwa daga busasshiyar ƙasa.

“Haka ma Littafi Mai Tsarki yake, taskar dukiyoyin alherinsa. Daukakar gaskiyoyinsa, waɗanda suke da tsawo kamar sama kuma suka rungumi madawwamiya, ba a iya gane ta. Ga babban taron ’yan Adam, Kristi da kansa yana ‘kamar saiwa daga busasshiyar ƙasa,’ kuma ba sa ganin a cikinsa ‘wani kyan da’ zai sa ‘su yi marmarinsa.’ Ishaya 53:2. Sa’ad da Yesu yake a tsakiyar mutane, wahayin Allah cikin jiki-mutuntaka, marubuta da Farisiyawa suka ce masa, ‘Kai Basamariye ne, kuma kana da aljani.’ Yohanna 8:48. Har almajiransa ma son kai na zukatansu ya makantar da su ƙwarai, har suka yi jinkirin fahimtar wanda ya zo domin ya bayyana musu ƙaunar Uba. Saboda wannan ne Yesu ya yi tafiya cikin kaɗaici a tsakiyar mutane. A sama kaɗai ne aka fahimce shi sarai.” Tunani daga kan Dutsen Albarka, 25.

Dole ne a gane gaskiyoyin da muke rabawa a halin yanzu cikin mahallin cewa ci gaban gaskiya yana tafiya ne a hankali a dukan tarihi, kuma mafi muhimmanci, dole ne a sa fahimtarmu game da gaskiya cikin mahallin Alfa da Omega, wato mahallin da Yesu yake danganta ƙarshen abu da farkon abu.

Ikilisiya ta huɗu ita ce Tayatira, kuma tana wakiltar lokacin da tsarin papanci ya yi mulki a matsayin masarauta ta biyar ta annabcin Littafi Mai Tsarki, wato lokacin da ikilisiya a cikin jeji take cikin bauta. Bautar Isra’ila ta ruhaniya da Babila ta ruhaniya ta yi na tsawon shekaru dubu ɗaya da ɗari biyu da sittin, an kwatanta ta da bautar Isra’ila ta zahiri a hannun Babila ta zahiri na tsawon shekaru saba’in.

“A yau cocin Allah tana da ’yanci ta ci gaba har ta kammala shirin Allahntaka domin ceton irin dan Adam da ya bata. Na karnuka masu yawa mutanen Allah sun sha takurawa ga ’yancinsu. An haramta wa’azin bishara cikin tsarkinta, kuma an dora mafi tsananin hukunci a kan wadanda suka kuskura suka ki bin umarnin mutane. Saboda haka, babban gonar inabin dabi’a ta Ubangiji ta kusan zama babu mai aiki a cikinta gaba daya. An hana mutane hasken maganar Allah. Duhun kuskure da camfi ya yi barazanar shafe sanin addini na gaskiya. Cocin Allah a duniya ta kasance hakika cikin bauta a wannan dogon lokaci na tsanantawa marar sassautawa, kamar yadda ’ya’yan Isra’ila suka kasance cikin bauta a Babila a lokacin zaman bauta.” Annabawa da Sarakuna, 714.

Shekaru saba’in na bauta a Babila ana wakilta su da ikilisiyar Tiyatira. Ikilisiyar Tiyatira ita ce sakamakon da ya fito daga sanadin, wanda Pergamos ke wakilta. Pergamos ana yi masa alama da Konstantin, sarkin da ya hada bautar gumaka da Kiristanci. Alamar bautar gumakarsa ita ce bautar rana. Dalilin Littafi Mai Tsarki na kai tsohuwar Isra’ila zuwa bauta na shekarun saba’in na Tiyatira shi ne cewa sarakunansu sun kulla dangantaka da kawance da al’ummai masu bautar gumaka da suke kewaye da su, cikin tawaye kai tsaye ga Maganar Allah. Allah ya sha yi wa Isra’ila gargadi kada su gauraya da al’umman arna da suke kewaye da su. Dokoki Goma, wadanda su ne ainihin abin da aka danka wa tsohuwar Isra’ila ta kiyaye, suna haramta bautar gumaka kwara da gaske. Sa’ad da Ubangiji ya ratsa gaban Musa a kogon Horeb ya kuma bayyana halinsa, sau biyu Ya hada da ainihin gargadin da muke nufi.

Sai ya ce, Ga shi, ina yin alkawari: a gaban dukan jama’arka zan aikata abubuwan al’ajabi, irin wadanda ba a ta’a yi ba a dukan duniya, ko a cikin kowace al’umma; kuma dukan mutanen da kake a tsakiyarsu za su ga aikin Ubangiji: gama abin firgici ne wanda zan yi tare da kai. Ka kiyaye abin da nake umartar ka a yau: ga shi, ina korar Ba’amore, da Bakan’ane, da Bahittiye, da Bafezirziye, da Bahibbiye, da Bayebuse a gabanka. Ka lura da kanka, kada ka yi alkawari da mazaunan kasar da za ka shiga, kada ya zama tarko a tsakiyarka: amma za ku rushe bagadansu, ku farfasa gumakansu, ku sassare wuraren tsafinsu: gama ba za ka bauta wa wani allah dabam ba: gama Ubangiji, wanda sunansa Mai-Kishi ne, Allah ne mai kishi: kada ka yi alkawari da mazaunan kasar, su yi fasikanci ga allolinsu, su miƙa hadayu ga allolinsu, wani kuwa ya kira ka, ka ci daga hadayarsa; kuma ka dauki ’ya’yansu mata wa ’ya’yanka maza, ’ya’yansu mata kuwa su yi fasikanci ga allolinsu, su sa ’ya’yanka maza su yi fasikanci ga allolinsu. Fitowa 34:10–16.

Sau biyu Allah ya gargadi Isra’ila ta da a cikin wannan nassi kadai, kuma akwai wadansu shaidu masu yawa na Littafi Mai Tsarki game da umarnin da aka ba Isra’ila ta da cewa kada su yi alkawura da al’ummai masu bautar gumaka da suke kewaye da su. Wadannan sassaucin ra’ayi sun fara ne da kin da Isra’ila ta da ta yi wa Allah da kuma tsarin mulkinsa na Allah. Sa’ad da suka nemi sarki, Allah ya yarda su sami sarki, kuma tun daga wannan lokaci yawancin dukan sarakuna, kuma ba shakka kowane sarki na kabilu goma na arewa, sun yi watsi da wannan umarni din. Ka’idar da ta buƙaci Isra’ila ta kasance rarrabacciya kuma ta musamman daga al’ummai masu bautar gumaka da suke kewaye da su an ki ta, kuma an kwatanta hakan ta wurin wannan sassaucin ra’ayi wanda daga baya Constantine zai zama alamar sa. Pergamos da Constantine suna wakiltar tawaye na sarakunan Isra’ila wadanda suka shigar da bautar gumaka cikin ikkilisiyar Allah. Faduwar

bangaskiya da ta fara da sarki Saul ta kasance alama ta faɗuwar bangaskiyar ikkilisiyar Kirista wadda ta kai ga bautar Babila ta ruhaniya. Tsattsarkan tarihin da ya fara da sarki Saul ya ci gaba har zuwa bautar Babila ana yi masa alama da ikkilisiyar Pergamos. Bautar shekaru saba'in da ta biyo baya ita ce ikkilisiyar Thyatira.

Afisa tana wakiltar ikkilisiyar da ta fita domin ta ci Kasar Alkawari. Afisa tana wakiltar zamanin Musa da kuma kuɓutar Isra'ila daga bautar Masar.

“Littafi Mai Tsarki ya tara kuma ya ɗaure taskokinsa gaba ɗaya domin wannan ƙarni na ƙarshe. Dukan manyan abubuwan da suka faru da muhimman al'amuran tarihi na Tsohon Alkawari sun kasance suna maimaituwa, kuma suna maimaituwa, a cikin ikilisiya a waɗannan kwanaki na ƙarshe.” Selected Messages, littafi na 3, 338, 339.

Tarihin da aka wakilta ta wurin kuɓutar da aka yi daga Masar ana maimaita shi a kwanakin ƙarshe. Saboda haka an kuma maimaita shi a tarihin Millerite. Shi ya sa 'Yar'uwa White take yawan komawa ga wannan tarihi don ta bayyana tarihin Millerite. Ta daidaita Babban Baƙin Ciki na 1844 da baƙin cikin Ibraniyawa sa'ad da suka tsaya a gaban Bahar Maliya, yayin da rundunar Fir'auna take tahowa a bayansu. Ta kuma daidaita tarihin kuɓutar daga Masar da zamanin Almasihu; saboda haka baƙin cikin almajiran a kan gicciye an yi masa misali da baƙin cikin da ya faru a Bahar Maliya, wanda shi ma ya kasance misalin Babban Baƙin Ciki na 1844. Baƙin cikin gicciye ya wakilci farkon ikkilisiyar Afisa. Zamanin Musa a farkon Isra'ila ta ɗā, wanda ikkilisiyar Afisa ta wakilta, shi ma ya kasance misalin farkon Isra'ila ta zamani a zamanin Almasihu. Duka tarihohin biyu ikkilisiyar Afisa ce ta wakilta. Gaskiyoyin da muke fayyacewa a nan an sha gabatar da su a bairar jama'a cikin shekaru da yawa ta Future for America, don haka kawai ina bayar da taƙaitaccen bayani ne.

A cikin tarihin Almasihu, muna samun farkon mutanen sabon alƙawari waɗanda ake tayarwa yayin da ake wuce mutanen zaɓaɓɓun alƙawarin da suka gabata. Tarihin Almasihu shi ne ƙarshen Isra'ila ta ɗā, kuma a cikin tarihin kuɓuta daga Masar a farkon Isra'ila ta ɗā, akwai mutanen alƙawari da aka riga aka zaɓa waɗanda aka wuce domin sabbin mutanen alƙawari.

A cikin tarihin Almasihu, mutanen da aka zaɓa na ɗā sun kai ga ƙarshen su na ƙarshe a shekara ta 70 tare da hallakar Urushalima. A farkon al'amari, a zamanin Musa, mutanen da aka zaɓa na ɗā sun mutu a cikin jeji a tsawon shekaru arba'in, kuma Joshua da Caleb suka zama wakilan sababbin mutanen da aka zaɓa, waɗanda aka ƙaddara su kai saƙon zuwa Kasar Alkawari, kamar yadda manzannin zamanin ikkilisiyar Afisa suka kai bishara ga duniya.

Farkon da ƙarshen Isra'ila ta ɗā, haka kuma farkon Isra'ila ta zamani, duk suna nuna sauyawa daga wani tsohon zaɓaɓɓen jama'a zuwa wani sabon zaɓaɓɓen jama'a. A kan shaidar mutane biyu ko uku ake tabbatar da abu; kuma kowanne daga cikin waɗannan layuka uku na shaidu yana nuna saƙin auren tsohon zaɓaɓɓen jama'ar, kuma waɗannan shaidun suna ɗauke da sa hannun Alfa da Omega, Shi wanda yake bayyana ƙarshe tun daga farkon. Za a sami wani tsohon zaɓaɓɓen jama'a da za a ƙetare sa'ad da Allah ya shiga alƙawari da dubu ɗari da arba'in da huɗu. Allah ba mawallafin ruɗani ba ne; ba ya taɓa canzawa, kuma maganarsa ba ta taɓa faɗuwa ba.

Ceton da aka yi daga Masar da kuma nasarorin da Allah ya cika ta wurin Joshua, cocin Afisa ce take wakilta, amma an kaddara wa Afisa ta rasa kaunarta ta farko. Sa'ad da aka kwantar da Joshua a hutu, wani zamani ya tashi, yana nuna lokacin da Simirna take wakilta. Aikin banmamaki na Joshua na tsabtace Kasar Alkawari bai taɓa cika gaba ɗaya ba, gama jama'ar sun gamsu da kansu, suka kuma yashe aikin da aka ba Joshua. Sun rasa kaunarsu ta farko. Wannan lokaci ya ci gaba har sai da Isra'ila ta ki Allah, kuma Sama'ila ya shafe sarki Saul, ta haka yana shigar da cocin Pergamos.

“Sakon ya zo wa Smyrna, wata coci a Karamar Asiya, haka kuma ga cocin Kirista gaba ɗaya, a karni na biyu da na uku. Lokaci ne da arna suke yin tsayin daka na karshe domin samun rinjaye a duniya. Kiristanci ya bazu da gagarumin sauri, har aka san shi a ko'ina cikin duniya. Wadansu sun rungumi bangaskiyar Almasihu saboda tuba ta zuciya, wadansu kuma saboda karfin hujjojin da aka gabatar, har wa yau wadansu kuma saboda sun ga cewa manufar arna tana dusashewa, kuma hikima ta siyasa ta kai su ga bangaren da ya yi alkawarin zai yi nasara. Wadannan yanayi suka raunana ruhaniyar cocin. Ruhun Annabci, wanda ya bambanta cocin manzanni, a hankali ya face. Wannan baiwa ce wadda take kawo cocin da aka danfa mata ita cikin haɗin kan bangaskiya. Sa'ad da ba a fara samun annabawa na gaskiya ba, koyarwoyin karya suka bazu da sauri; falsafar Helenawa ta kai ga fassarar Nassosi ta karya, kuma adalcin kai na Farisawa na dā, wanda Almasihu ya sha yawan la'anta, ya sāke bayyana a tsakiyar cocin. An kafa harsashi, a cikin karnuka biyun da suka gabaci mulkin Constantine, domin wadancan mugayen abubuwa da suka bunfasa gaba ɗaya a cikin karnuka biyun da suka biyo baya. A wannan lokaci, shahada ta zama abar neman suna a wurare da yawa na Daular Roma. Ko da yake wannan na iya zama abin mamaki, duk da haka gaskiya ce. Sakamakon dangantakar da take akwai tsakanin Kiristoci da arna ne.”

“A duniyar Roma ana girmama addinin dukan al'ummai, amma Kiristoci ba al'umma ba ce; sai dai wata kungiya ce ta wata irin fabila da ake rena. Saboda haka, sa'ad da suka nace wajen la'antar addinin kowane rukuni na mutane, sa'ad da suke gudanar da tarurruka a boye, kuma suka raba kansu gaba ɗaya daga al'adu da ayyuka na danginsu na kusa da kuma abokansu mafiya kusanci, sai suka zama abin zargi, kuma sau da yawa abin tsanantawa, a hannun mahukuntan arna. Sau da yawa kuma sukan jawo tsanantawa a kansu, ko da babu ruhun adawa a zukatan masu mulki. Don misalta wannan hali, tarihin ya ba da cikakkun bayanai game da kashe Cyprian, bishop na Carthage. Sa'ad da aka karanta masa hukuncinsa, sai wani babban ihu ya tashi daga taron Kiristoci da suke sauraro, waɗanda suka ce, ‘Za mu mutu tare da shi.’”

“Ruhin da Kiristoci da yawa masu ikirari suka karɓi mutuwa da shi, har ma ba tare da wata bukata ba suka tayar da kiyayyar gwamnati, mai yiwuwa ya yi tasiri kwara ga fitowar umarnin tsanantawa a shekara ta 303 A. D., daga sarki Diocletian, tare da mataimakinsa, Galerius. Umarnin ya kasance na duniya baki ɗaya a ruhinsa, kuma aka aiwatar da shi da karfi ko rauni gwargwadon hali na tsawon shekaru goma.” Steven Haskell, *The Story of the Seer of Patmos*, 50. 51.

Ko da yake Smyrna na ɗaya daga cikin ikilisiyoyi biyu da ba su karɓi tsawatawa daga Ubangiji ba, tarihi yana shaida cewa waɗanda aka yi wa shahada a cikin wannan lokaci suna wakiltar wasu waɗanda dalilansu suka ginu bisa tururuwar ɗan'adam, ba bisa ta Allah ba. Littafin Alkalawa ya

budè da bayyana mutuwar Joshua, kuma akwai wata aya da aka maimaita sau biyu a cikin littafin wadda ke fayyace tarihin alƙalai. Lokaci na biyu da aka kawo wannan aya shi ne aya ta ƙarshe ta littafin. Aya ta farko ta littafin tana nuna ƙarshen Joshua, kuma aya ta ƙarshe tana taƙaita tarihin.

To, bayan mutuwar Joshua, sai ya faru cewa, 'ya'yan Isra'ila suka tambayi Ubangiji, suna cewa, Wane ne zai fara hawa saboda mu yaƙi da Kan'aniyawa?... A kwanakin nan babu sarki a Isra'ila, amma kowane mutum yana yin abin da yake daidai a idanunsa... A kwanakin nan babu sarki a Isra'ila: kowane mutum yana yin abin da yake daidai a idanunsa. Alƙalawa 1:1; 17:16; 21:25.

Kamar yadda a tarihin Smyrna “kai” ya kasance babban jigo tun daga farko har zuwa ƙarshe. Domin ba su da sarki, suka ƙudura su yi duk abin da suka zaɓa su yi. Rashin jagoranci shi ne abin da Haskell ya gane a tarihin Smyrna, wanda aka wakilta ta wurin rashin wani Ruhu na Annabci mai aiki. A cikin tarihohin biyu, rashin jagoranci ya budè ƙofa domin a riƙa yanke shawarwari bisa ga muradun mutum da kansa. Afisa tana wakiltar kubuta daga Masar. Tarihin da aka rubuta a cikin littafin Alƙalai, cocin Smyrna ne yake wakilta. Daga sarki Saul har zuwa bautar Babila, cocin Pergamos ne yake wakilta, kuma bautar a Babila cocin Tayatira ne yake wakilta.

Da yake daidai da abin da majagaba suka gano, akwai rabuwar huɗu da uku a cikin ikkilisiyoyi, hatimai da ƙaho-ƙaho; kuma ikkilisiyoyi huɗu na farko a tarihin Isra'ila ta dā suna farawa da bautar Masar kuma suna ƙarewa da bautar Babila, gama Alpha da Omega kullum yana nuna ƙarshen da mafari. Ikkilisiyoyi huɗu na farko a tarihin Isra'ila ta zamani suna farawa da ƙarƙatar da Yahudawa suka yi wa ikon Roma, kuma ikkilisiyoyin huɗun suna ƙarewa da ƙarƙatar da Yahudawan ruhaniya suka yi wa Roma ta ruhaniya har tsawon shekaru dubu dāya da dāri biyu da sittin.

Abin da ya biyo bayan Tiyatira shi ne Sardis, wadda ta fara sa'ad da suka fito daga bautar Babila da Tiyatira ta misalta. Sardis ita ce ikkilisiyar da take da suna cewa tana da rai, amma ba ta da rai. Furucinta na rai ƙarya ce. Abin ban sha'awa kuwa shi ne, cikin dukan ikkilisiyoyi bakwai, kalmar Sardis ce kaɗai ba ta da ma'ana da aka ayyana. An danganta wa Sardis ma'anoni bisa ga mahallin tarihi da ayoyi, amma babu ma'anar asalin suna ta ilimin tushen kalma. Tana da suna, amma ba ta da shi.

“Amma haikali na biyu bai kai na fari ba wajen dāukaka; kuma ba a tsarkake shi da waɗancan alamu na bayyane na kasancewar Allah da suka shafi haikali na fari ba. Ba a sami wata bayyanuwar iko na allahntaka da za ta nuna ƙebewarsa ba. Ba a ga wani gajimare na dāukaka ya cika sabon Wuri Mai Tsarki da aka gina ba. Ba wani wuta daga sama da ta sauko ta cinye hadayar da ke bisa bagadensa. Shekinah ba ta ƙara zaune tsakanin kerubobi a cikin Wuri Mafi Tsarki ba; akwatin alƙawari, wurin jinƙai, da allunan shaida ba a same su a cikinsa ba. Ba wata murya da ta fito daga sama don sanar da firist mai tambaya nufin Jehobah.” The Great Controversy, 24.

Bayan bautar Babila, suka sāke gina Urushalima da haikali. Sa'an nan kuma suka sāke samun suna, gama Allah ya yi alƙawarin sa sunansa a Urushalima. Amma sunansa yana wakiltar halinsa, kuma rashin kasancewarsa da kansa ya nuna cewa suna da sunan da ke wakiltar rai, amma a haƙikanin gaskiya, ba su ƙara samun kasancewar da ke haifar da rai ba. Abin da a zahiri suke da shi kawai shi

ne iƙirari da riya.

Murya ta ƙarshe a Sardis ta yi alƙawari game da wani Iliya wanda zai zo kafin babbar rana mai ban tsoro ta Ubangiji. Ga Isra'ila ta dā, hallakar Urushalima ita ce babbar rana mai ban tsoro ta Ubangiji. Saboda wannan dalili ne, 'Yar'uwa White take nuni da hallakar Urushalima a shekara ta 70 bayan haihuwar Almasihu a matsayin misali na babbar rana mai ban tsoro ta Ubangiji wadda aka wakilta a matsayin annoba bakwai na ƙarshe. Ikilisiyar Filadelfiya ta fara da muryar Yohanna Mai Baftisma yana ƙara a jeji, ta haka tana zama alama ta muryar William Miller. Muryoyin Yohanna Mai Baftisma da William Miller suna gabatar da saƙon Laodikiya ga wani jama'a da suka gaskata cewa kome yana tafiya daidai, alhali kuwa kome yana tafiya ba daidai ba. Duka Yohanna Mai Baftisma da William Miller sun sa gatari a gindin itacen. Saƙon zuwa Sardis shi ne cewa akwai "ƴan kaɗan ma a Sardis da ba su ƙazantar da rigunansu ba; kuma za su yi tafiya tare da ni cikin farare: gama sun cancanta." Yohanna Mai Baftisma da William Miller suna wakiltar waɗanda suka fito daga zamanin da Sardis ke wakilta kuma suka cancanci yin tafiya tare da Almasihu.

"An ja dubbai su rungumi gaskiyar da William Miller ya yi wa'azi a kanta, aka kuma tashe bayin Allah cikin ruhu da ikon Iliya domin su shelanta saƙon. Kamar Yahaya, mai share hanya gaban Yesu, waɗanda suka yi wa'azin wannan saƙo mai tsanani sun ji dole su dora gatari a gindin itace, su kuma kira mutane su ba da 'ya'yan itatuwa masu dacewa da tuba. Shaidarsu an shirya ta ne domin ta tayar da hankali, ta kuma yi tasiri mai ƙarfi a kan ikilisiyoyi, ta kuma bayyana ainihin halinsu. Kuma sa'ad da aka busa gargadi mai tsanani na tserewa daga fushin da ke zuwa, da yawa daga cikin waɗanda suke a haɗe da ikilisiyoyi suka karɓi saƙon warkarwa; suka ga komawarsu baya, kuma da hawaye masu daci na tuba da matsananciyar azabar rai, suka ƙasƙantar da kansu a gaban Allah. Kuma yayin da Ruhun Allah ya sauka a kansu, suka taimaka wajen daga wannan kira, 'Ku ji tsoron Allah, ku kuma ba shi daukaka; gama sa'ar shari'arsa ta zo.'" Early Writings, 233.

Ikkilisiyoyi bakwai na Wahayi suna wakiltar tarihin manzanni tun daga zamaninsu har zuwa Zuwa ta Biyu ta Almasihu, kuma ikkilisiyoyi bakwai ɗin nan ma suna wakiltar tarihin Isra'ila ta dā tun daga annabi Musa har zuwa zuwan farko na Almasihu.

"Jarabobin 'ya'yan Isra'ila, da kuma halinsu a ɗan lokaci kaɗan kafin zuwan Kristi na fari, suna kwatanta matsayin mutanen Allah a cikin kwarewarsu kafin zuwan Kristi na biyu.

"An shimfiɗa mana tarkon Shaidan da gaske kamar yadda aka shimfiɗa wa 'ya'yan Isra'ila kafin su shiga ƙasar Kan'ana. Muna maimaita tarihin wancan jama'a.

"Tarihinsu ya kamata ya zama gargadi mai tsanani gare mu. Bai kamata mu taɓa sa ran cewa sa'ad da Ubangiji yake da haske domin mutanensa, Shaidan zai tsaya cikin natsuwa a gefe ba tare da yin wani ƙoƙari na hana su karɓarsa ba. Bari mu yi hankali kada mu ƙi hasken da Allah yake aikowa, domin bai zo ta hanyar da take faranta mana rai ba.... In kuwa akwai waɗanda ba sa gani kuma ba sa karɓar hasken da kansu, kada su tsaya a hanyar waɗansu."

"Ina kiran sama da ƙasa su zama shaidu a kanku a yau, cewa na sa rai da mutuwa, albarka da la'ana a gabanku; saboda haka ku zaɓi rai, domin ku da zuriyarku ku rayu; domin ku ƙaunaci

Ubangiji Allahnku, kuma domin ku yi biyayya ga muryarsa, kuma domin ku manne gare shi; gama shi ne ranku, shi ne kuma tsawon kwanakinku; domin ku zauna a ƙasar da Ubangiji ya rantse wa kakanninku, ga Ibrahim, ga Ishaku, da ga Yakubu, zai ba su ita.”

“Wannan waƙa ba ta tarihi ba ce, amma annabci ce. Ko da yake ta ba da labarin kyawawan ayyukan Allah tare da mutanensa a zamanin da, haka kuma ta yi nuni tun da wuri ga manyan abubuwan da za su faru a nan gaba, wato nasara ta ƙarshe ta masu aminci sa’ad da Almasihu zai zo a karo na biyu cikin iko da ɗaukaka.

“Manzo Bulus ya bayyana a sarari cewa an rubuta abin da Isra’ilawa suka fuskanta a cikin tafiyarsu domin amfanin waɗanda suke rayuwa a wannan zamani na duniya, wato waɗanda ƙarshen duniya ya riske su. Ba ma ɗauka cewa haɗurranmu sun fi na Ibraniyawa sauƙi ko kaɗan, a’a, sun fi nasu girma.” *Healthful Living*, 280, 281.

Ceton da aka yi daga Masar yana wakiltuwa da cocin Afisa, kuma alamar cocin Afisa a cikin wannan tarihi ita ce Joshua. Bayan waɗanda Allah ya fitar daga Masar sun kasa gwaje-gwaje goma a jere, Ubangiji ya ɗauke alkawarin daga ’yan tawaye ya ba shi ga Joshua da Caleb.

Ka faɗa musu, Kamar yadda nake raye hakika, in ji Ubangiji, kamar yadda kuka faɗa a kunnuwana, haka zan yi muku: gawawwakin ku za su fāɗi a cikin wannan hamada; kuma dukan waɗanda aka ƙidaya daga cikinku, bisa ga dukan adadinku, tun daga masu shekara ashirin da haihuwa zuwa sama, waɗanda kuka yi gunaguni a kaina, Haƙiƙa ba za ku shiga ƙasar nan ba, wadda na rantse zan sa ku zauna a cikinta, sai dai Kaleb ɗan Yefunne, da Yoshuwa ɗan Nun. *Littafin Lissafi* 14:28–30.

’Yar’uwa White ta bayyana cewa Joshua da Caleb suna wakiltar waɗanda “ƙarshen duniya ya zo a kansu,” waɗanda kuma “suna yin alkawari da Allah ta wurin haɗaya.”

“Domin gargadinmu ne aka rubuta wannan tarihi, mu waɗanda ƙarshen duniya ya zo mana. Sau nawa mutanen Allah a yau suke sake rayuwa cikin abin da ’ya’yan Isra’ila suka fuskanta! Sau nawa suke yin gunaguni da ƙorafi! Sau nawa suke ja da baya sa’ad da Ubangiji yake umartar su su ci gaba! Aikin Allah yana shan wahala saboda rashin mutane irin su Kaleb da Yoshuwa, mutane masu aminci da bangaskiya marar girgizuwa. Allah yana kiran mutane da za su miƙa kansu gare shi domin Ruhunsa ya cika su. Aikin Almasihu da na ’yan Adam suna buƙatar tsarkakakkun mutane masu sadaukar da kai, mutane da za su fito wajen sansani, suna ɗauke da zargi. Bari su zama masu ƙarfi, jarumai, waɗanda suka dace da manyan ayyuka masu daraja, kuma bari su yi alkawari da Allah ta wurin haɗaya.” *Review and Herald*, Mayu 20, 1902.

Alkawarin da ake sabuntawa, kamar yadda aka wakilta ta wurin sabunta alkawarin da aka yi da Joshua da Kaleb, shi ne alkawarin da masu dubu ɗari da arba’in da huɗu da babban taro. Ana sabunta shi ne bayan an sake mutanen alkawari na asali da aka zaɓa daga Allah, aka kuma ƙaddara musu su mutu a cikin jeji. Alkawarin da masu dubu ɗari da arba’in da huɗu yake cika a cikin wannan tarihin ɗaya ne da ake ƙin wasu tsofaffin mutanen da aka zaɓa.

Afisu na nufin abin ƙauna ne, kuma aikin da Yoshuwa da kuma Ikilisiyar farko suka cika “abin ƙauna” ne. Sa’ad da Yoshuwa ya jagoranci mutanen Allah zuwa Ƙasar Alkawari, ya tafi yana cin

nasara. Hatimi na farko yana tafiya daidai da Ikilisiyar Afisus, kuma farin doki ne ke wakiltarsa wanda yake fita yana cin nasara. Wannan gaskiya ne game da Yohanna da kuma Ikilisiyar manzanni. Hatimi na farko yana tafiya daidai da Ikilisiyar Afisus a cikin Isra'ila ta dā da kuma ta zamani.

Smyrna ta samo asali ne daga kalmar “myrrh”, wadda mai ce da ake amfani da ita wajen shafawa gawawwaki domin kiyaye su. Hatimi na biyu an wakilta shi da jan doki wanda aka ba shi “babban takobi” da “iko” ya kawar da “salama daga duniya,” ma’ana mutane a cikin wannan tarihin za su “kashe juna.” Hatimi na biyu yana tafiya daidai da ikkilisiyar Smyrna, kuma yana wakiltar ikon da aka ba ma’kiyan Allah, yana ba su damar su rinjayi mutanen Allah su kuma kashe su. Wannan ya cika a cikin lokacin da ya biyo bayan ikkilisiyar manzanni, haka kuma a cikin tarihin Mahukunta. A cikin tarihin biyu Allah ya kyale iko-iko daga wajen mutanensa su kawo ya’ki da mutuwa a kan mutanensa. A cikin ikkilisiyar manzanni, wannan ya’kin ya samo asali ne daga kin addinin Almasihu, wanda a lokacin da ya gabata na Afisa ya kasance marar yiwuwa a rinjaye shi yayin da yake kai bishara ga duniya. Dalilin ma’kiyan mutanen Allah a lokacin Mahukunta ya ginu ne bisa lokacin da ya gabata na Afisa, inda Allah ya nuna ikonsa a kan Masar da kuma al’umman da suka biyo baya wa’anda aka yi amfani da Yohanna ya ci su. Hatimi na biyu yana tafiya daidai da ikkilisiyar Smyrna a cikin Isra'ila ta dā da kuma ta zamani.

Pergamos na nufin “katanga mai karfi,” saboda haka tana wakiltar gidan sarauta na wani sarki. Hatimi na uku yana tafiya daidai da Pergamos kuma yana wakiltar tarihin da a cikinsa sarakunan duniya suke aiwatar da shari’ar dan adam cikin adawa da shari’ar Allah. Saboda haka, aunawa, ko kuwa shari’ar da “ma’auni” biyu suke wakilta, wa’anda suke auna “alkama,” “sha’ir,” “mai” da “ruwan inabi,” tana nuna ikon sarautar dan adam, wanda kullum aibi gare shi yake idan aka kwatanta da shari’ar Allah. Ku tuna cewa auna da gaskiya ko kuwa yin awo da gaskiya ba ya bukatar ma’auni biyu. Ma’auni biyu suna wakiltar shari’a marar daidaito.

“Sha’ir” alama ce ta hadayar “ya’yan fari” ta idin Ketarewa, “alkama” kuma alama ce ta hadayar “gurasa biyu na ka’awa” ta idin Fentikos. “Mai” alama ce ta Ruhu Mai Tsarki, “ruwan inabi” kuma alama ce ta koyarwa. Pergamos a zamanin Isra'ila ta dā shi ne lokacin sarakunan Isra'ila masu yin sulhu da sabo, wa’anda suka jawo hukunci a kan tsarin bautar Allah wanda ake wakilta ta hanyar lokacin daga Ketarewa har zuwa Fentikos. Gaskiyar Maganar Allah ana wakiltarta da “ruwan inabi” da “mai.” A cikin Isra'ila ta dā da kuma ta zamani, cocin Pergamos shi ne wannan zamani da Shaidan yake ko’arin cim ma abin da bai iya yi ba ta wurin zubar da jini a tarihin da Smyrna take wakilta. A Pergamos, Shaidan ya yi ko’arin hallaka mutanen Allah da gaskiyar Allah ta wurin sulhu, ba ta wurin zubar da jini ba kamar yadda Smyrna take wakilta. Sulhun sarakunan Isra'ila ta dā yana zama misali na sulhun Constantine a Isra'ila ta zamani.

Tiyatira na nufin “hadayar ba’kin ciki” kuma tana magana game da ruhun shahada da Allah yake tanadar wa mutanensa wa’anda aka kashe domin sunansa. Hadayar ba’kin ciki tana wakiltar yardar bauta wa Almasihu cikin matsanancin hali, kamar yadda Daniyel, Shadrak, Meshak da Abednego suka nuna a lokacin bautar shekaru saba’in; haka kuma tana wakiltar hadayar Waldensiyawa, Huguenots da wasu wa’anda ikon paparoma ya azabtar, ya daure, ya bata suna, ya kuma kashe su a cikin tarihin shekaru dubu daya da dari biyu da sittin. Hatimi na huɗu yana tafiya daidai da

ikilisiyar Tiyyatira kuma yana wakiltar tsanantawar da Babila ta dā ta yi wa Isra'ila ta dā da kuma tsanantawar da Babila ta zamani take yi wa Isra'ila ta zamani. Tarihin waɗannan bautu biyu ya fara ne da buƙatar faɗuwa daga gaskiya, abin da sarakunan Isra'ila da sarki Konstantin suka aikata. Dukansu sun shirya hanya domin wani zamani da Tiyyatira take wakilta.

Sardis ba shi da wata ma'ana da ta dace da ikirarin yana da suna, amma wannan ikirari karya ne. Kasancewar Shekinah bai taɓa bayyana a cikin haikali na biyu ba. Kasancewar Almasihu bai taɓa bayyana a tarihin Sardis ba. Gyaran da aka yi daga Zamanin Duhu a ainihinsa jerin ci gaba ne na mataki ɗaya gaba da mata kai biyu baya. Aikin da tarihin Sardis ya kamata ya cika a cikin Gyaran Furotesta ba a taɓa kammala shi ba.

Filadelfiya na nufin ƙaunar 'yan'uwa, kuma ba zai yiwu ka ƙaunaci ɗan'uwanka ba idan ba ka fara ƙaunar Allah ba.

Idan wani mutum ya ce, Ina ƙaunar Allah, alhali yana ƙin ɗan'uwansa, maƙaryaci ne: gama wanda ba ya ƙaunar ɗan'uwansa wanda ya gani, ta yaya zai ƙaunaci Allah wanda bai gani ba? Kuma wannan umarni muna da shi daga wurinsa, cewa wanda yake ƙaunar Allah ya ƙaunaci ɗan'uwansa kuma. 1 Yohanna 4:20, 21.

Filadelfiya tana wakiltar Ikkilisiyar da take ƙaunar Allah, kuma saboda wannan dalili babu wani hukunci ko tsawatawa da aka yi wa Filadelfiya.

Kuma ga mala'ikan ikkilisiyar da take Filadelfiya ka rubuta; Ga abin da Mai Tsarki, Mai Gaskiya, mai maballin Dawuda, wanda yake buɗewa, ba kuwa wanda yake rufewa; kuma yake rufewa, ba kuwa wanda yake buɗewa, yana faɗi; Na san ayyukanka: ga shi, na sa a gabanka ƙofa a buɗe, ba kuwa wanda zai iya rufe ta: gama kana da ɗan ƙaramin ƙarfi, kuma ka kiyaye maganata, ba kuwa ka yi musun sunana ba. Ga shi, zan sa waɗanda suke daga majami'ar Shaidan, waɗanda suke cewa su Yahudawa ne, alhali kuwa ba haka ba ne, sai dai suna yin karya; ga shi, zan sa su zo su yi sujada a gaban ƙafafunka, su kuma sani cewa na ƙaunace ka. Domin ka kiyaye maganar haƙurina, ni kuma zan kiyaye ka daga lokacin gwaji, wanda zai zo a kan dukan duniya, domin a gwada mazaunan duniya. Ga shi, ina zuwa da sauri: ka riƙe abin da kake da shi da ƙarfi, kada wani ya ƙwace rawanarka. Wanda ya yi nasara, shi zan mai da shi ginshiƙi a cikin haikalin Allahna, kuma ba zai ƙara fita waje ba: kuma zan rubuta a kansa sunan Allahna, da sunan birnin Allahna, wato sabuwar Urushalima, wadda take saukowa daga sama daga wurin Allahna: kuma zan rubuta a kansa sabon sunana. Ru'ya ta Yohanna 3:7–12.

An ba Filadelfiya “makullin Dawuda,” kuma a tarihin Filadelfiya na Isra'ila ta dā an ba su Dan Dawuda, wanda yake wakiltar, a cikin sauran abubuwa, ƙa'idar annabci ta Alfa da Omega, na farko da na ƙarshe. Wannan makulli yana wakiltar tsarin “historicism.” A zamanin da ikilisiyar Filadelfiya take wakilta a ƙarshen tarihin Isra'ila ta dā, marubucin annabcin Littafi Mai Tsarki da kansa shi ne makullin. A zamanin da ikilisiyar Filadelfiya take wakilta a tarihin Millerite, an ba William Miller makullin. A cikin waɗannan tarihi biyu Kristi ya yi mu'amala da Yahudawa waɗanda suke zaton su ne 'ya'yan Ibrahim, amma ba haka ba ne. Miller kuwa ya yi mu'amala da Furotesta waɗanda suke zaton su Yahudawa ne na ruhaniya, amma ba haka ba ne.

Duk mai kunne, bari ya ji abin da Ruhuhu yake faɗa wa ikkilisiyoyi. Ru'ya ta Yohanna 3:13.

Laodicea na nufin al'umma da aka yi wa hukunci, kuma mutanen Laodicea, wato Yahudawan zamanin Almasihu, a ƙarshe an yi musu hukunci a shekara ta 70 A.D. a hallakar Urushalima. Hukuncin ƙarshe na Furotestantanci mai ridda yana faruwa ne a cikin rikicin dokar Lahadi, amma sun gamu da hukuncinsu sa'ad da suka ƙi saƙon mala'ika na fari a bazarar shekara ta 1844, kuma daga nan sai aka furta su ta wurin Allah a matsayin 'ya'yan Babila. Waɗannan Furotestoci da suka fāɗi suna zama alamar Laodicean Adventism a kwanakin ƙarshe na shari'ar bincike.

Yanzu mun riga mun yi bitar mahimman hanyoyi dabam-dabam da dama waɗanda ta wurinsu za a iya fahimtar ikilisiyoyi bakwai na Ru'ya ta Yohanna daidai a matsayin alamomin annabci, sannan daga baya a yi amfani da su ta hanyar annabci. Amma dole ne a fahimce su kuma a yi amfani da su cikin mahallin ƙa'idojin annabci “waɗanda aka ba mu ta wurin mafi girman iko.”

Saƙonnin zuwa ga ikilisiyoyi bakwai saƙonni ne da aka ba wa ikilisiyoyi bakwai da suke nan a lokacin da Yohanna ya rubuta saƙonnin. Saƙonnin zuwa ga ikilisiyoyi bakwai suna ba da koyarwa da gargadi ga dukan ikilisiyoyi cikin dukan tarihin duniya. Saƙonnin zuwa ga ikilisiyoyi bakwai suna ba da koyarwa da gargadi ga Kiristoci daidai cikin dukan tarihin duniya. Ikilisiyoyi bakwai suna wakiltar tarihin Kiristanci tun daga zamanin manzanni har zuwa ƙarshen duniya. Ikilisiyoyi bakwai suna wakiltar tarihin Isra'ila ta dā tun daga zamanin Musa har zuwa hallakar Urushalima a shekara ta 70 AD. Ana iya gane ikilisiyoyi bakwai kuma a yi amfani da su ta wurin tantance bambanci tsakanin ikilisiyoyi huɗu na farko da ikilisiyoyi uku na ƙarshe.

Daga cikin aikace-aikacen annabci iri-iri guda shida da muke tantancewa, waɗannan aikace-aikace ɗin ne kuma ake wakilta a cikin hatimai bakwai.

Za mu yi magana a kan waɗannan gaskiyoyi a talifi na gaba.